

Emine Elif ÇAKMAK İĞALÇI (*)

TASAVVUFİ VE EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİYLE YUNUS EMRE

Öz

Bu makalede Yunus Emre'nin tasavvufi yönü ve eğitimci kişiliği incelenmiştir. Makale, eserleri baz alınarak hazırlanmış ve ayrıca alanda ki kitaplar, makaleler ve yapılan incelemeler doğrultusunda da şekillendirilmeye çalışılmıştır. Tasavvufi yönü; mensup olduğu tarikattan, döneminde etkilendiği sufilerden, tasavvufi görüşünden faydalanılarak ele alınmıştır. Eğitimci kişiliği ise beyitlerinde bahsedilen kavramlara, halkı irşad ediş şekline, önemseddiği kavram ve düşüncelere göre şekillendirilmiş ve eğitimsel bir perspektif oluşturulmuştur. Yunus Emre'nin tasavvufi anlayışı hem yaşayış şeklini, hem etrafında ki kişileri, hem eğitimsel yönünü hem de kimliğini etkilemiş; çağında ki ve çağımızda ki tüm insanlara ışık tutan, yol gösteren bir kaynak olmuştur. Sevgiyi temel alan tasavvufi ve eğitimci kimliği kalbi etkilenimin ne kadar önemli olduğunu gösterirken; Yunus Emre'yi sevgi ve aşk kavramı ile bir bütün olarak ele almamız gerektiğini göstermiştir.

anahtar kelimeler

Yunus Emre, tasavvuf, eğitim, sevgi temelli eğitim.

abstract

Yunus Emre As Sufism and Educational Personality

In this article, Yunus Emre's sufism and educational personality were examined. The article has been prepared on the basis of its works and also tried to be shaped in the direction of books, articles and examinations made in the field. His sufi personality has been discussed by benefitted from the religious order that he was a member, the sufies who influenced during his time and taking advantage of his sufism vision. The educational personality is shaped according to the concepts mentioned in his couplets, the way of the showing the right path to the people, the concepts and thoughts he cares about and thus an educational perspective is created. Yunus Emre's mystical understanding influenced both the way of life, the people around him, educational orientation and his personality. It is a source that guides and shows the right path all people in past and our age. His sufi based İslam mysticism based on love and his educational identity shows how the heart affecting is important. It shows us the necessity of handling of Yunus Emre as a whole with the concept of affection and love in terms of sufism and education.

key words

Yunus Emre, sufism, education, love based education.

Giriş

Yunus Emre, 13. yüzyılın son yarısı ile 14. yüzyılın son çeyreği arasında yaşamış (takriben 1240 – 1320 seneleri içerisinde) ve çeşitli eserler vermiş bir şahsiyettir. İslam'ın getirdiği irfan nuru ve Türk milletinin asırlar içinde geliştirdiği milli kültür unsurlarıyla aydınlanan bir mutasavvıf şairdir. (Tatçı, 1998, s. 1) İslam sufiliğini Türk geleneksel zevki ve yapısına göre yeniden yorumlamıştır. Klasik tasavvuf esaslarıyla Türk halk İslamı'nın belirli inanç ve motiflerinin mükemmel bir sentezini gerçekleştirerek, vahdet-i vücud gibi karışık ve anlaşılması zor bir tasavvufi kavramı, sade ve akılda kalıcı bir şekilde, öz Türkçe, akıcı ve hoş bir dil ile Türk halkına son derece anlaşılır şekilde sunmuştur. (Ocak, 2016, s. 91-93)

Ahmet Yesevi'nin temsil ettiği, Orta Asya Türk İslam Tasavvuf felsefesinin, Horasan erenleri vasıtasıyla Anadolu'ya serpiştirdiği manevi tohumların yeşerdiği bir ortamda yetişen Yunus, Anadolu insanı ile derinden bütünleşmiştir. O her tabakadan insanın gönlüne taht kurmuş hem şair hem de mutasavvıf'dır. (Aydin, 1995, s. 69)

Mevlana Celaleddin-i Rumi, Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran, Ahmet Fakih gibi ilim ve irfan kutuplarıyla birlikte Yunus Emre, Allah sevgisini, aşk ve güzel ah-

lakla ilgili dűřűncelerini, her tűrlű batıl inanca karřı gerćek İslam tasavvufunu iřleyerek Tűrk-İslam birliđinin oluřmasında űnemli rol oynamıřtır. (Tatćı, 1998, s. 1).

Gűlpınarlı'ya gűre Yunus Emre, okumuř, yazmıř zamanının bűtűn bilgilerini űđrenmiř fakat űđrendiđi bu zahiri ilim kendisini tatmin etmediđi ićin tasavvuf yoluna girmiřtir. Tasavvuf yolunda műcahededen műřahedeyle gerćek ařka vasıl olmuř, űlűm korkusundan kurtularak űlűmsűzlűđe ve ebediliđe kavuřan bir gűnűller sultanı olmuřtur. (Gűlpınarlı, 1961, s. 132).

Tatćı'ya gűre ise Yunus'un ilmi, medrese ve tekke eđitimi almasından ziyade kalbi bir ilimdir. O'nun ilmi, ilahi ařk ve ilahi ahlak yařanarak elde edilmiř, yaratılıř sırrı ve gerćek hakikate ulařılmıř ilahi bir ilimdir. (Tatćı, 1998, s. 9).

Tűm bu yorumlar ve değerlendirmeler ele alınarak incelendiğinde Yunus Emre'nin hayatı, eserleri, tasavvufi anlayışı, eğitimsel yaklaşımı ve  ocuk eğitimi detaylı olarak ele alınacak, çeşitli kaynaklardan toplanan bilgilerle karşılaştırmalı ve birleştirici bir yaklaşımla, hem mutasavvıf hem de eğitimci bir kimlikle Yunus Emre'yi tanıma gayretinde olacağız.

Hayatı ve Eserleri

13. yűzyılın son yarısıyla 14. Yűzyılın ilk çeyređinde Orta Anadolu'da yařayan gűnűl adamı Yunus, vahdet-i vűcud anlayıřına sahip ve bu dűřűnceye inanan arif bir řairdir. Aynı zamanda ařk ahlak ısı olan Yunus'un bilgisi de Allah tarafından bahředilen "ledunni" dir, akli deđil, vehbidir.  izgisi sűnnet űzere olmakla birlikte, ehl-i řeriat űzerinedir. (Tatćı, 1989).

Yunus Emre çok yűnlű bir insandır. O hem derin bir mutasavvıf hem de derin bir dűřűnűrdűr. Zamanının gűnűl tercűmanı olarak halkı irřat eden; kűltűrel, dini ve her tűrlű problemi dile getirerek İslami űnderlik yapan bir İslam dervişidir. Nitelikli bir medrese ve tekke eđitimi alan Yunus, devrinin entelektűel bir dűřűnűrű hem de sufisidir. (Aydın, 1995, s. 77).

Yunus Emre tek cepheli bir kiři deđildir. O'nun tasavvuf ve edebiyat tarafı olduđu kadar felsefi tarafı da vardır. Aynı zamanda Yunus Emre'de Bektařilik gűrűřű olduđu kadar ahilik anlayıřı da h akimdir ve Melamilik dűřűnce yapısı da gűrűnmektedir. Onun ićin Yunus'un ařk ve Allah ile dolu tasavvufi yűnűnűn yanında insanlık yűnű de bulunmaktadır. (Alıćlı, 1966) Yunus, kullandıđı dil ve űslupla tasavvufu insanların gűnlűne sokan, halka gűtűren bir řahsiyet olmanın yanı sıra insan sevgisinin űneminden bahseden bir sufidir. İnsan sevgisinin mayasının Yaradan'dan olduđunu vurgulayarak, sevginin bařlangıcının Allah'ı sevmek olduđu űzerinde űnemle durmaktadır. (Alıćlı, 1966).

Yunus Emre, iyi bir tasavvufi eğitimden geçerek Tabduk Emre dergâhında dini ve manevi ilerleyişini sağlamış, dini öğrenimini tamamlamıştır. Bu arada bölgenin ve halkın kültürünü tam manasıyla özümseyerek, eserlerini, irşadını o doğrultuda şekillendirmiş, halkın gönlünü fetheden bir gönül eri ve yol gösterici olmuştur. (Aydın, 1995, s. 95).

Bir mutasavvıf olan Yunus, insan ömrü ile ilim arasında mühim bir bağ kurmaktadır. Çünkü ömür insanın en güzel sermayesidir. Bu sermayeyi ilimle doldurmak gerekmektedir zira bilmek en faydalı ve en güzel ameldir ve hakikati bilmek çok daha güzeldir. Bu doğrultuda aynı Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Şaban-ı Veli gibi tasavvufi irfanla donanarak, insan hakikatini ve muammasını bilgilenme süreci ile çözme gayretinde olmuştur. Bu süreçte hakikat bilgisine ulaşarak, mutlak varlığın sırrına ermeyi hedeflemiştir. (Tatçı, 1989).

Yunus, ilim elde ederken akıllı bir vasıta olarak kabul etmiş, kalbin emrine verildiği takdirde de güzel olacağını düşünmüştür. Bunun için kalb ve akıl arasında kurulan bir bağ ile ezel ve ebed arasında da bir bağlantı oluşacağını söylemiştir. (Tatçı, 1989).

Yunus bir şair olmakla birlikte aynı zamanda Mevlana gibi ahlakçıdır. Yunus'un ahlak ilkeleri, iyilik, barış, hiçbir yaratığı incitmemek, kötülükte bulunmamak, ululanmamak, herkese karşı iyi düşünmek, cömert olmak ve doğruluktur. (Gölpınarlı, 1961, s. 194).

Yunus, mücahededen müşahadeye, zahitlikten aşka, geçici sevgiden gerçek sevgiye, ilimden irfana, sözden öze, bilmeden olmaya, benlikten insanlığa, ayrılıktan vuslata, şeraitten hakikate, zahirden batına, kulluktan sultanlığa eren bir derviş, eren, sufidir. (Gölpınarlı, 1961, s. 162).

Yunus Emre, Mevlana'da ve diğer birçok İslam sufisinde olduğu gibi şiiri form olarak kullanırken, hem edebi hem de sufi dilini kullanarak bu işi sanat-kârane yapmıştır. Şiirlerinde yaşadığı dönemi yansıtarak, İslam temeline dayalı Türk halk sufiliği ele almış, sufiliğin kavramlarını kullanarak fikirlerini ifade etme yoluna gitmiştir. (Ocak, 2016, s. 109)

Eserleri

Yunus Emre'nin Risaletü'n Nushiyye adlı bir mesnevisi ile Divan adlı iki eseri bulunmaktadır. Risaletü'n Nushiyye'de genellikle şeriat kurallarından bahsederken, Divan'ın da ise Ortaçağ'ın egemen din ve düşünce geleneğini içeren tasavvufi bahsetmektedir. (Aydın, 1995, s. 94).

Risaletü'n Nushiyye 1307 yılında mesnevi şeklinde yazılmış tasavvufi bir nasihat namedir. İnsanın, insan-ı kâmil olma yolunda yaşadığı süluk denilen manevi yolculuğunu anlatmaktadır. Tasavvufi ahlakı, insanın iç mücadelesini,

kendini bilme ve bulma gayretini içinde bulunduğu toplumun şart ve düzenine göre, anlayacakları dil ve anlayışta, soyut dünya anlayışını somut örneklerle, hikâye diliyle ve nasihatçi bir anlayışla ele almaktadır. (Tatçı, 1998, s. 23,33).

Divan adlı eseri ise Yunus'un asıl sanatını, düşünce yapısını ve estetik algısını en iyi şekilde öğrendiğimiz önemli bir kaynaktır. Beyitlerinden anlaşıldığı kadarıyla Yunus kendi hayattayken tanzim etmiştir. Günümüze kadar gelen orijinal el yazması tam bulunmamakla birlikte bazı Yunus mahlaslı kişilerle de karıştırılabilecek durumlar meydana gelmiş olmasına rağmen ince tahkik ve değerlendirmelerle orijinallik sağlanmaya çalışılmıştır. (Tatçı, 1998, s. 35,36).

Yunus Emre'nin eserlerinde ve düşünce yapısında görüldüğü üzere kişinin kendini tanıması son derece önemli bir kavramdır. Çünkü yolun başlangıcı kendini tanımaktan ve iyi bir insan olmaktan geçmektedir. Kişi kendini bilip, tanıyarak bilgi sahibi olur ve hakikati bulma konusunda gayreti elinde bulundurur. Bu gayrette olan kişi amacına daha net ve emin adımlarla ilerleyecektir. (Alıçlı, 1966).

Yunus'un toplum ve halk tarafından sevilmesinin nedeni yaşamın gerçek alanından sahneler ve örnekler vermesidir. Toplum sorunlarını ince ayrıntılarına ve sonuçlarına kadar ele alırken, sevgi ve inançla her türlü sorunun çözülebileceğini vurgular. İnsan ruhunun gel gitlerine, güven aşılacak manevi bir dayanağın olması gerektiğini söylerken insanların tam ve sağlam bilinç, kişilik ve davranışlarla maneviyatlarını güçlendirebileceklerinin üzerinde durmaktadır. Gezginci bir derviş olan Yunus, Anadolu'yu karış karış gezerek halka dinin özünü, tasavvuf ışığını ve birlik ruhunu aşılama gayretinde olmuştur. Kendi çağında dil, düşünce ve duyguda farklı bir anlayış ve betimleme getirirken; O insanları kendi içine bakmaya yönelterek, kişilere kendi özünü keşfetme olanağı sunmuştur. (Aydın, 1995, s. 97, 102, 114)

Tasavvufi Anlayışı

13. asır, Anadolu'su pek çok mutasavvıf ile birlikte İbn Arabî, Sadreddin Konevi ve Hz. Mevlana gibi tasavvufun zirvelerini barındırmıştır. İbn Arabî ve Konevi tasavvuf ilmine yüksek bir seviye ve anlayış getirerek şekillendirmişlerdir. Mevlana ise aynı seviyeyi şiirlerinde coşkulu bir anlatımla vermiştir. İbn Arabî, talebesi Konevi ve Mevlana Anadolu'yu tasavvufi bir ilim ve tefekkür merkezi haline getirmişlerdir. Genelde ilim dili Arapça ve edebiyat dili Farsça olan kültürde Türkçe eserlerde verilmeye başlanmış ve bunun başlangıcını Ahmet Yesevi'nin talebeleri yapmıştır. Yunus Emre de Anadolu'da ki bu çok yüksek seviyeli tasavvuf irfanını Türkçe ile devam ettiren büyük bir şair ve mutasavvıf olmuştur. Bu seviyeyi tutturabilmesi için Yunus'un bu büyük mutasavvıfların eğitim ve öğretimiyle yoğrulduğu ve yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İbn Arabî ve

Mevlana'nın tasavvufi anlayışıyla yetişen Yunus Emre'nin tasavvufi alt yapısı Onların düşünceleri doğrultusunda şekillenmiştir. (Tahrallı, 1995, s. 179)

Büyük mutasavvıf İbn-i Arabî şeriat, tarikat, hakikat ve marifeti şöyle açıklar: Şeriatla “seninki ve benimki” vardır, yani hukuk, bireysel hakları ve insanlar arasında ki etik ilişkileri garanti eder. Tarikatta “benimki senin, seninki benimdir”, yani derviş başkalarına kardeşi gibi davranır, onlara evini, varlıklarının kapısını ve kalbini açar. Hakikatte “ne benimki, ne de seninki vardır”, yani her şey Allah'tandır ve derviş hiçbir şeyin sahibi değildir. Marifette ise “ne ben ne de sen vardır”, hiçbir şey ve hiçbir kimse O'ndan ayrılamaz. (Kayıklık, 2011, s. 44) Marifet, manevi gerçeğin bilgisi ya da yüksek irfanıdır. Bu, hakikatin ötesinde, içsel bilginin derin seviyesidir. Marifet anlık manevi tecrübenin ötesinde, Allah'la uyumun devam eden yapısını içerir. (Frager, 1997, s. 13) Yunus Emre'nin düşünce ve şiirlerinde ise bu sıralama değişiklik göstermektedir. Ehl-i şeriat, ehl-i tarikat, ehl-i ma'rifet, ehl-i hakikat şeklinde mü'minleri Yunus Emre dört tasnife ayırmaktadır. Ma'rifet ile hakikat'ın yerlerini değiştirerek şiirlerinde bu unsurları kullanmıştır. O'na göre; şeriat ilkokul, tarikat ortaokul ve lise, ma'rifet ise üniversitedir. Hakikat de bunların en üstünde ihtisas yapıldıktan sonra alınan en üst payedir. (Coşan, 1995, s. 45)

Tasavvuf, dinin kurallarının belirli yol ve yöntemler izlenerek deruni tecrübelerle idrak edilmesi ve insanı hakikate ulaştırma çabasında olan bir yaşayış biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bunun için insanın fıtratında olan hakikat arayışının her hangi bir güdüyle desteklenerek harekete geçirilmesi ve tasavvufi hayata zemin hazırlanması gerekmektedir. (Kayıklık, 2011, s. 45)

Bu doğrultuda Yunus Emre'nin tasavvufi anlayışına değinecek olduğumuzda hemen her tasavvuf kuramından bilinçli örnekler verdiğini görmekteyiz bu da bize O'nun çok yönlü bir tasavvuf kültürüne sahip olduğunu göstermektedir. (Aydın, 1995, s. 110) Özelde ise Yunus tasavvuf yönünden Ahmed-i Yesevi ekolüne bağlıdır ve vahdet-i vücud anlayışına sahiptir. Vahdet-i vücud; mahlûkatın varlığının izafî olduğunu, varlığın sadece Allah'ın varlığı olduğunu ve gerisinin boş ve yok olduğunu vurgulayan bir anlayış şeklidir. Kısaca kulun kendi varlığını yok bilmesi, Allah'ın varlığının yegâne varlık olduğunu bilmesidir. Yunus Emre de bu anlayış hâkimdir. (Coşan, 1995, s. 75)

Yunus Emre ünlü mutasavvıf Muhyiddin İbn-i Arabî'nin fikirlerine sahiptir. İbn-i Arabî'nin tasavvuf anlayışının Anadolu'da yayılmasını sağlayan büyük zat Sadreddin Konevi hazretleridir. Konevi aynı zamanda ünlü düşünür ve sufi Hz. Mevlana'nın hocasıdır. Dolayısıyla Hz. Mevlana'da vahdet-i vücud ekolündendir. (Coşan, 1995, s. 76)

Yunus Emre'nin felsefesi Mevlana'nın tasavvuf anlayışı ile benzerlik göstermektedir. İkisinde de en yüksek makam “aşk”dır. İkisinin de şiirlerinin, beyit-

lerinin ağırlığı aşk ve sevgi üzerinedir ve tasavvufi anlayışlarını da bu kavram ile şekillendirmişlerdir. (Coşan, 1995, s. 80)

Bayezid-i Bistami'den Hallac-ı Mansur'a, Niyazi Misri'den Nesimi'ye, İbn Arabi'den Sadreddin Konevi ve Mevlana'ya kadar vahdet-i vücud anlayışı nasıl hâkimse Yunus Emre'de de bu tasavvufi fikir ön plana çıkmaktadır. Mevlana gibi şaşılıktan kurtularak kâinatı bir bütün olarak görme anlayışı olarak gören vahdet-i vücud anlayışını eserlerinde, düşüncelerinde ve yaşam tarzında göstermiştir. (Topçu, 1966)

Yunus Emre zamanı ve dönemi incelendiğinde, eserleri detaylı olarak ele alınıp, silsile takip edildiğinde Melâmeti – Kalenderi şeyhi olduğu, o yola bağlı bulunduğu gözümüze çarpmaktadır. Hem beyitlerinde melametilik kavramından bahsediyor oluşu (Gölpınarlı, 1965, s. 176) hem de sevgiyi her şeyin ötesinde gördüğu bir tasavvufi düşünce yapısı ve de Divan'ın da ki tarikat silsilesi (Tatçı, 1998, s. 207) bu yolun ileri gelenlerinden olduğunun açık delillerindendir.

Ahmet Yaşar Ocak'ın görüşüne göre; silsile de yer alan Barak Baba, Sarı Saltuk ve Tapduk Baba tasavvufun Kalenderilik yolunun ileri gelenlerindendir. Barak Baba'nın halifesi olan Tapduk Baba, Yunus Emre gibi büyük şahsiyetlerin yetişmesine katkıda bulunmuştur. Yunus Emre'nin eserlerine ve çeşitli kaynaklara göre Yunus'un şeyhi olduğu bilinmekte, şeyh Tapduk'a bağlı Tabduklular zümresi ile bir Kalenderi zümresinin olduğu görölmektedir. Tıpkı Barak Baba'nın Kalenderi-Haydari zümresi gibi Yunus Emre'de Baba Tapduk'un Kalenderi zümresine intisaplı olarak tasavvufi eğitimden geşittiği görölmekte, kendisinin Kalenderi-Melâmeti akımı içinde incelenmesi gerektiği görüşüne hâkim olunabilmektedir. (Ocak, 1999, s. 69)

Bunun yanış sıra Mustafa Tatçı'nın eserini incelediğimizde; Yunus Emre'nin beyitlerine göre Yunus Tapduk'a, Tapduk Barak Baba'ya, Barak Baba'da Sarı Saltuk'a bağlıdır. Barak Baba Sarı Saltuk'ın halifesi olmakla birlikte Yunus Emre'de bu silsiledendir fakat tarikatları tam bilinmemekte beraber Yunus Emre'nin bağlı olduğu düşünöldüğu tasavvuf ekollerince Melami, Bektaşi, Haydari, Mevlevi olduğuna dair çeşitli görüşler sunulmaktadır. (Tatçı, 1998, s. 11) Ayrıca Hacı Bektaş Veli ile Yunus Emre'nin eserlerinde ki fikri benzerlik Yunus'u Hacı Bektaş vasıtasıyla Ahmet Yesevi'ye bağlamaktadır. (Tatçı, 1998, s. 13)

Ayrıca Yunus Emre gençlik çağlarında Mevlana ile görüşmüş, beyitlerinde sohbetinde bulunduğundan bahsetmektedir. Aynı zamanda zamanın sufilerinden Geyikli Baba ve Seyid Balum ile de ilim meclislerinde bulunarak, müridlerin gelip gittiğinden bahsetmektedir. (Gölpınarlı, 1961, s. 62)

Yunus Emre, Mevlana'ya zihnen bağlıdır fakat Mevlevi olup olmadığı bilinmemektedir. Bunun yanış sıra Tapduk Emre'den dolayı Kalenderi olma ihtimali söz konusudur. Divanı incelendiğinde Yunus Emre'nin melâmet hırkası giydiği

görülmektedir. Ancak tam bir Melami olduğu net bir şekilde söylenemeyebilir. (Tatçı, 1998, s. 14)

Tasavvufi anlayışını ele aldığımız Yunus Emre'nin çeşitli görüşlere göre farklı tarikatlara bağlı olduğu savunulmakta fakat tasavvufi görüş ve zamanının sufileri konusunda her hangi bir ikileme girilmemektedir. Bir yandan İbn Arabi, Sadreddin Konevi, Mevlana gibi tasavvufun ileri gelenlerinin tasavvufi görüşünden etkilenip o doğrultuda eserler verirken bir yandan da farklı tarikatlara ait ilim meclislerinde (Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Tapduk Emre gibi) bulunduğu görülmektedir. Ama net bir anlayış vardır ki Yunus Emre Ahmet Yesevi ekolüne bağlı, Bektaşî eğitim sisteminden etkilenmiş, Mevlana'nın ilim meclislerinde bulunmuş, Melâmetlik görüşü olan ve vahdet-i vücud anlayışına hâkim bir sufidir. Beyitlerinde kullandığı öz Türkçe ile ilim ve irfanını halka indirgeyebilmiş çağının ve çağımızın önemli bir mutasavvıf şairidir.

Eğitimsel Yaklaşımı

İlim hiçbir zaman insana kendisini unutturmamalı, aksine onun kendi özünü bulmasına yardımcı olmalıdır. Oysa uygulamada, ilim insanı dünya hayatıyla o kadar meşgul etmekte, onun kendini bilmesini ve öğrenmesini uzun yıllar engellemektedir. Bu açıdan Yunus Emre, insanı gerçeklik boyutuna ulaştırmayan sadece bu dünyada oyalanmasını sağlayan eğitim sistemine karşı çıkmaktadır. (Ergün, 2011, s. 325)

Yunus Emre; kinden, bencillikten, kibirden, kavgadan, açgözlülükten, yalandan, gösterişten ve iki yüzlülüktan tamamen uzaktır. Kendini iyiliğe, doğruluğa, cömertliğe, sevgiye ve hoşgörüyü adanmış, çevresine de bu şekilde nasihatlerde bulunmuştur. O'na göre evren sevgi üstüne kurulmuştur. Bu sevgi ve aşk evrenin varoluş nedenidir. Çünkü Allah dünyayı ve evreni insana olan sevgisinden dolayı yaratmıştır. (Aydın, 1995, s. 109) Allah sevgisi Yunus'un felsefesinin doruk noktasıdır. Allah aşkı onun tüm yapısını kuşatmıştır. Allah'a aşık olan ve kalbinde Allah aşkının dışında ne varsa atan bir mü'min için esas kurtuluş ve emniyet tesis edilmiştir. (Aydın, 1995, s. 76)

Melâmet yolunu tutan Yunus Emre aşka büyük önem vermiştir. Mecazi (geçici) sevgiden gerçek sevgiye yani her şeyde ve her yerde Mutlak Varlığın sevgisine ulaşmayı gaye edinmiştir. (Gölpınarlı, 1961, s. 148,157) Yunus Emre'ye göre bu gerçeklik boyutuna sevgiyle ulaşılmakta, eğitimin en başnoktasının Allah sevgisi olduğu üzerinde durmaktadır. Şiirlerinde, beyitlerinde gördüğümüz sevgi içerikli temalar Yunus Emre'nin sevgiye dayalı eğitim felsefesini göstermekte ve bu sevgi temelli eğitimle hakiki eğitime nasıl varılacağını, manevi eğitimin temelini nasıl atılacağı konularında yol göstermektedir. Çalışmamızın bu kısmında Yunus Emre'nin eğitim anlayışını, kullandığı yöntem ve teknikleri, çocuklarda manevi eğitimin nasıl olması gerektiğini incelemeye çalışacağız.

Yunus Emre ve Eğitim

Eğitim, yetişmekte olan insanların heyecan ve duygu yönünü doğru bir şekilde tanıyarak, dengeli bir şekilde geliştirerek ve özellikle de sevgi duygusunu birinci planda tutarak etkili bir hal almaktadır. (Ayhan, 1982, s. 57)

Psikoloji alanında insanda en temel iki duygunun sevgi ve bağlanma duygusu olduğunu ileri sürmektedirler. Bu konuda yapılan araştırmalar insanın doğuştan sevgiye eğilimli olduğunu ortaya koymaktadır. Bebeklerde insana yaklaşan, sevgi belirten davranışlar insandan uzaklaşan, kaçan davranışlardan daima daha çok müşahade edilmektedir. (Ayhan, 1982, s. 227)

Sevgi duygusu insanın doğuştan getirdiği bir duygudur. Geliştirilerek seviyecek varlığa yöneltilirse insanı tatmin ve mutlu edebilecek bir duygudur. Göz görmekten, kulak işitmekten haz duyar. Ancak, güzel şeyleri görmek ve güzel sesler işitmek insana daha büyük haz verir. Yiyecekleri, oyuncakları, şahsi eşyasını severek hayata giren çocuk, büyüdükçe başka bir insanı, anne-babasını, öğretmenini, arkadaşını sevebilir. Ancak iyi ve kötüsüyle insanlara sevgi ile yaklaşabilmesi, karşılaşacağı bütün zorlukları ve güçlükleri sevgi duygusunu kaybetmeden yenmesini öğrenmesi gerekecektir. İşte bu noktada Allah sevgisine ulaşan bir insan olacaktır. Onu sevebilirse, bütün yarattıklarını başta insanlar olmak üzere sevecektir ve sevgisiyle her türlü güçlükleri yenecektir. (Ayhan, 1982, s. 61)

Sevgi diğer olumlu duyguları besleyen çok güçlü bir duygudur. Sevgi olmadan güven ve bağlanma duygusu gelişmez. İnsan sevmediği bir varlığa güvenemeyeceği gibi aynı şekilde ona bağlanamaz. (Fersahoğlu, 2000, s. 108) O halde Allah - insan ilişkisinde din duygusunun temel alanlarından birini sevgi oluşturur ve sevginin ihmaliyle Allah ile olan ilişki sıradanlaşır. Sevgi, sadece bireyin kendisiyle sınırlı kalmayıp, çevreye doğru yayılıp kutsal olana yöneldiği vakit bir anlam kazanır. Bu bakımdan sevgi, dini duygunun gelişiminde etkin bir rol oynar. Dini anlayışa göre sevginin temel kaynağı ve aynı zamanda nihai hedefi ise aşkın bir varlık olan insandır. (Oruç, 2010) Buradan yola çıkarak Yunus Emre'nin eğitim anlayışının temelini oluşturan "sevgi" kavramı eğitimin ve bilhassa çocuk eğitiminin şekillenmesinde, uygulanmasında önemli bir yere sahiptir. Manevi eğitimin içeriğinden ziyade verilmiş şeklini ve uygulanmasını kapsayan sevgi temelli eğitim hem içinde bulunan zamanı hem de gelecekte oluşacak eğitimin niteliğini olumlu yönde etkileyerek daha verimli ve pozitif sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Eğitimsel konularda sevgi nazariyesinden bakarak çocukları eğitmek ve onların manevi dünyasına dokunmak oldukça önemli bir yaklaşımdır. Çünkü kâinatın yaratılışı da Allah'ın izninde "bilinmek ve sevilme" (Hakkı, 2011) amacıyla olduğu için, öğrenmenin ve öğretmenin yani eğitimin temelini hem bi-

lim hem de sevgi birlikte oluşturmaktadır. Eğitimde öğrenirken, bilgi edinirken sevgiyi temele almak hem bilimi etkin kılacak hem de eğitim amacına ulaşmış olacaktır.

Yunus Emre'nin pek çok şiirinde görülen, Allah sevgisine bağlı olarak ortaya çıkan insan sevgisi, günümüzde en çok ihtiyacımız olan bir duygudur. Geçmişte Anadolu insanı hislerin en ulvi ve samimisi olan sevgiyle her türlü güçlükleri yenmekte, matem ve sıkıntıyı yok ederek, hayatı zevkli ve yaşanmaya değer bir hale getirmektedir. Çünkü eğitim anlayışının temelinde sevgi duygusunu geliştirmek amaçlanmıştır. (Ayhan, 1982, s. 63) Yunus Emre'nin de eğitimde önemle üzerinde durduğu konuda tam anlamıyla bunu ifade etmektedir.

Yunus Emre'ye Göre Eğitimin Amacı

Yunus Emre'ye göre eğitim; amaçları, içeriği ve eğitim teknikleri yönünden farklıdır. Sosyal hayatın ayrıntılarıyla uğraşmak yerine kişiyi bireysel hayata ve tabiata yönlendiren, kişinin kendi özünü keşfetmeye çalışan bir eğitim anlayışı vardır. Bu eğitim anlayışı ile farklılıkları birbirine yaklaştıracak bir hoşgörüyle; Allah'ın yarattıklarını keşfe çıkan, kâinattaki her şeyi yaratandan ötürü sevgi anlayışıyla kucaklayan eğitimsel bir yaklaşımı vardır. (Ergün, 2011, s. 331) Bu yaklaşımla eğitimin temelinde sevgiyi yerleştirerek ve öğrenilmesi gerekenleri Yaratan'ın sonsuz sevgisinden alıp, öğrendiklerimize nakış nakış işleyerek etkili bir eğitim amaçlamaktadır. Eğitimin temelinde sevgiyi yerleştirerek daha hoşgörü ve etkin bir eğitim anlayışını benimsemektedir.

Yunus Emre'ye Göre Eğitimin Önemi

Yunus Emre benimsediği eğitim anlayışıyla kâinatta ki her bir zerre de sevgiyi temaşa eden kişiler yetiştirmeyi hedeflenmekte, bu hedef doğrultusunda kişinin özünü keşfetmeye, özünü keşfederken sevgiyi en ince detaylarına kadar hissetmesinin önemi üzerinde durmaktadır. Yunus Emre'nin eğitimden gayesi yaratılan her şeyi Yaratan'dan ötürü sevebilmek, tanıyabilmek ve öğrenebilmektir. Eğitimsel yaklaşımlarda öğrenmenin temelinde sevgiyi yerleştirerek kişide neşe, sevinç ve merak oluşmasına fırsat vermektir. Kişi sevdiği, merak duyduğu her şeyi iştiaqla yapabilmekte, haz duyduğu, kendini mutlu ve değerli hissettiği eğitim ortamlarında daha etkin bir şekilde öğrenme süreci geçirmektedir. Bundan yola çıkarak çocuklar sevdiğine güvenir, güven duyduğunu dinler, dinlediğini yapar, uygular ve hayata geçirir. Yunus Emre'ye göre eğitimin en önemli şartı sevgidir ve sevgiye dayalı eğitim öğrenmeyi hızlandırdığı gibi öğrenme ortamını da verimli hale getirecektir.

Yunus Emre sevgi temelli eğitim felsefesinin uygulama aşamasında kullandığı bazı eğitimsel yöntemler kullanmıştır. Bu metot ve yöntemlere çalışmamızın bu kısmında kısaca değineceğiz.

Yunus Emre'ye Göre Eğitim Metotları

- *Sohbet*: Sohbetlere dost meclisleri diyen Yunus, kişiyi ruhsal açıdan olgunlaştırdığını ve Allah'a yaklaştırdığını söylemektedir. Dost meclislerinde oluşan manevi eğitim ortamları gönül eğitiminde, okumaktan çok daha etkilidir. Bu ortamda bulunan çocuk olsun yetişkin olsun bu feyizli eğitim ortamından etkilenecek, ruhsal dinginliği ve de huzuru yakalamış olacaktır. (Koç, 2003, s. 250) İnsanların eğitilmesinde, onlara doğru yolun gösterilmesinde kullanılacak en etkili yollardan birisi de sözlü anlatımdır. Yunus Emre de dizelerinde sözlü anlatımın öneminden bahsetmiş, manevi eğitimde de kullanılan en etkili yollardan birisi olduğunu vurgulamıştır. (Ergün, 2011, s. 334)

- *Müzik*: Yunus Emre'ye göre müzik dinlemek, anlatımdan çok daha etkindir. Kişinin ruhuna dokunduğu için manevi gelişimini hızlandırmakta, ilahi sevgi ve aşka götürmektedir. (Çubukçu, 1995, s. 103) Dizelerinde kafiyeyle özen gösterdiği görülen Yunus'un anlatımında müziksel öğelere de yer verilmiştir. Hatta Yunus Emre'nin pek çok dizeleri günümüzde ilahileştirilip, eğitimsel bir metot olarak kullanılmaktadır. Şiir, şarkı ezberlemek çocukların çok hoşuna gittiğinden, Yunus Emre'nin şiirleri onların anlayacağı dile sadeleştirilerek ezberletilebilir ve ahenkliğinden ilahi şeklinde söylenerek estetik bakış açısı kazandırılarak manevi eğitimde kullanılabilir.

- *Sevgi ve Aşk*: Yunus Emre'ye göre en etkin eğitim ve terbiye aracı sevgidir. Çünkü kendisinin aşk ve sevgi ile yoğrulup, terbiye edildiğini söylemektedir. Aşk ile terbiye edilmek Yunus'un düşüncesinin en önemli yönlerindendir. (Koç, 2003, s. 250)

- *Değerler Kazanımı*: Kâinata gördüğü düzenliliği, toplumsal yaşamda da görmek isteyen Yunus Emre, insan ruhunun ancak erdemlerle donatıldığında Hakk'a yaklaşacağını düşünmektedir. Bu erdemlerin temelini; adalet, doğruluk, bilgelik ve hoşgörü oluşturmaktadır. Bu erdemlerle donatılan üstün ahlaklı bireyler ve ilahi aşka ulaşan kişiler O'nun ulaşmak istediği insan tipidir. (Koç, 2003, s. 251)

Yunus Emre ve Çocuk Eğitimi

Yunus Emre'de ki eğitim anlayışını temelde Allah sevgisi üzerine inşa ederek ve bunu çocuk eğitimine indirgeyip bütünleştirerek göstermek gerekmektedir.

Çocuğun kalbine hitap edebilmek için sınıfta sevgi temelli bir eğitim ortamı oluşturmak en önemli yoldur. Sevgi ancak samimi duygular içerisinde gerçek-

leşebilirse kalbe etki edebilir ve eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilir. Öğrencilerin kalbine hitap edebilmenin yolu eğitimcinin sevgi, güven, ümit, affedicilik ve merhamet temelli bir anlayış ve üslupla onlara yaklaşmasıdır. Eğitimcinin kendini sevdirmesi eğitimi kolaylaştırıp, güven ortamı oluşturacağından manevi kazanımlar oldukça yüksek olacaktır. (Meydan, 2015, s. 308) Yunus Emre'nin eğitim anlayışı da bu açıklamalarla örtüşmekte, savunduğu sevgi temelli eğitim anlayışı bu şekilde eğitimciler tarafından uygulanabilmektedir.

Sevgi ve şefkat iki sahada kullanılmalıdır; çocukluğunda büyükler tarafından sevilen insan, yetişkin bir duruma gelince başkalarına sevgi ve şefkat gösterecektir. Sevgi ortamında büyüüp yetişen bir insan, güçlü olmak, mal – mülk edinmek isteklerini başarılı bir şekilde geliştirerek arzu ettiği hedeflere ulaşabilir. Etrafında ki insanlara sevgi ve şefkat göstererek sıkı ve samimi ilişkiler kurabilir. Bunun sonucu büyük bir güvenliğe ulaşarak, sevilerek iktidar ve itibar istediğini beklediğinden daha çok tatmin etmiş olur. Aslında eğitimin birey ve topluma kazandırması gerekli olan anlayış budur. (Ayhan, 1982, s. 112) Kişileri kazanabilmek, topluma yararlı bireyler olmasını sağlamak ve de kendi öz benliğini bilen insanlar yetiştirmek eğitim sistemimizde uygulamaya konulacak bu anlayış doğrultusunda olacaktır.

Dünyada, din eğitimine çok önem verilmektedir. Çünkü insanın korku duygusunu yenerek, sevgi duygusunu geliştirmesi, insanları severek onlarla bütünleşmesi ancak din eğitimiyle yeterince kazandırılabilir. Allah sevgisine bağlı olarak verilecek insan ve diğer canlıları sevmek hatta bütün varlıklara yönelecek sevgi eğitimi ancak dinle mümkündür. (Ayhan, 1982, s. 234)

Dini eğitimde sevgiyi temele alarak verilecek anlayış Yunus Emre'nin eğitim sistemiyle örtüşmekte, O'nun beyitlerinde öne çıkan eğitimsel metotlar hem dini eğitimi verimli kılacak hem de manevi eğitimi etkin ve sevilir hale gelecektir.

Dinin en temel konusu olan Allah inancı ilk yaşlarda şöyle verilmelidir: Allah'ın bütün varlıkları seven özellikle çocukları daha çok seven, koruyan, besleyip büyüten, suçları ve yanlış davranışlarımızı affeden hemen cezalandırmayıp yanlışlarımızın farkına vararak düzeltmemizi isteyen, cezadan çok mükâfat veren, rahmetinin gazabından fazla olduğunu belirtmek, Allah inancını bu yönleriyle çocuklara anlatmak gerekmektedir.

Din eğitiminin manevi boyutunu ele alacak olursak aklımıza ilk gelen tasavvuf ilmidir. Tasavvuf doğrudan doğruya insanı ele alan, onu yaratılmışların en şerefli olarak gören bir ilim dalıdır. Yunus da gördüğümüz bütün insanlara karşı derin sevgi, insanı yüce bir varlık olarak tanıma, insan gönlünün kutsallığı, kalp kırmanın büyük günah oluşu (Küçük, 1995, s. 417) Yunus Emre için eğitimin temeli, kişilik eğitimi için de vazgeçilmez unsurlarıdır. Yunus Emre'nin

bu eğitimsel terimleri eğitime tasavvufi bir yaklaşım getirmekte, çocuklarda manevi bilinç oluşumunu sağlayacak, ilerleyen zaman diliminde de bireylerde, tasavvufi algı oluşumuna temel teşkil edecektir.

İnsanın hakiki benliğine ulaşabilmesinin yolu eğitimden geçer. Tasavvuf eğitimi gönle yönelik bir eğitimidir. Zira Yunus’a göre, insanda ki en değerli şey “gönül”dür. Gönül, Hakk katından geldiği için sevgi ve iman yeridir. Sevgi ve aşk, taş gönülleri olgunlaştırıp pişiren, onları terbiye eden temel güçtür. (Koç, 2003, s. 246)

Yunus’a göre yaratılmış olan her şeyi Yaratandan ötürü sevmek esastır. Bu açıdan bakıldığında Yunus Emre’ye göre tüm yaratılmış şeyler bizi doğrudan doğruya Allah’a ve O’nun aşkına götürür. (Koç, 2003, s. 245) Tasavvufi eğitimin temelini oluşturan bu anlayış okul öncesi dönemden başlanarak (somutlaştırmalarla verilerek), eğitim diğer kademelerine doğru çocukların seviyelerine uygun olarak verilebilmektedir. Uygulama şekli de Yunus Emre’ye göre şöyle olacaktır: Evrende ki her şey Allah’ın dilemesiyle meydana geldiği ve Hakk’ın sevgisinin eseri olduğu için, bizi Hakk’a ulaştıran yol da diğer insanları, toplumu, tabiatı kısacası var olan her şeyi her hangi bir çıkar gözetmeksizin “sevmek” olacaktır. Tüm insanları yaratandan ötürü sevmek ve bu sevgiyi bizzat yaşama geçirmek esastır. Sevgi ve ilahi aşkın ateşiyle yanıp tutuşan gönüller ahlaki olgunluğa eriştikleri için bencillik, kin, nefret gibi olumsuzlukları bir tarafa bırakarak, etraflarına ümit, merhamet, adalet ve hoşgörü ışıkları saçacaklar ve böylece güzel ahlak sahibi olacaklardır. Gönülünün derinliklerindeki sevgiyi kavrayan insan, hür bir iradeyle kendi dışına açılarak bu sevgiyi diğer varlıklara ve son noktada sevginin kaynağı olan Hakk’a yöneltecektir. (Koç, 2003, s. 252) Bu anlayışı çocukların seviyesine indirgeyecek olursak çocuklarda ki sevgi anlayışı zaten koşulsuzdur herkesi ve her şeyi şartsız, çıkarsız sevdikleri için “sevgi” anlayışını kazandırmak oldukça kolaydır. Ahlaki değer kazanımları da somutlaştırılarak, drama şeklinde canlandırılarak verildiği takdirde hem daha kalıcı öğrenim ortamı oluşturulmuş olacak hem de çocuklarda empati duygusu geliştirilerek öğrenme sağlanmış olacaktır. Sevgi ve ahlaki değer kazanımı Allah inancı, dini eğitimle birleştiğinde hem çocuğun aklına hem de kalbine hitap edecek ortamlar oluşturulduğunda Yunus’un manevi eğitim anlayışıyla örtüşmüş olacaktır.

Yunus Emre’nin tasavvufi eğitim anlayışının temelinde şu inanç vardır: İnsan en güzel özelliklerle donatılarak yaratılmış ancak bazı olaylardan sonra bu imtihan ortamına bu aldatıcı dünyaya atılmıştır. Eğitimin hedefi, önce kişinin geçmişinden kalan zihinsel ve ruhsal yapılanmayı silerek zihnini ve bilincini beraklaştırmak; sonra onları ilk çıktıkları saf kaynağa Allah’ın özüne geri göndermektir. (Ergün, 2011, s. 336) Bu eğitimsel süreçte öğrencinin istekli, gayretli ve fedakâr olması, öğretmenin de sevgi odaklı, anlayışlı ve verici olması esastır. Eğitimden amaç kendini yetiştirmiş, özünü keşfetmiş, hakiki bilgiye ulaşma ça-

basında olan, dinen, ahlaken ve manen donanımlı bireyler yetiştirmektir. Bunu yaparken de kişi kendinde ki olumsuz duygu ve düşüncelerin farkında olup kontrolü altına almak, iyiliğe ve güzelliğe meyilli olarak her an kendisiyle ve çevresiyle barışık halde bulunmak, tüm varlıklara sevgi nazariyesiyle bakmak gerekmektedir. Tefekkür gözlükleriyle bakarak manevi doyum elde etmek ve her şeyi güzel görme yeteneğinde olmaktır. (Ergün, 2011, s. 341)

Yunus Emre'nin kendisi gizli fakat sevgi ışığı yüzlerce yıldan beri Anadolu'yu aydınlatan bir eğitim anlayışına sahiptir. Yunus, tasavvuf eğitiminde insan şahsiyetine en fazla önem veren, onu en sağlam şekilde oluşturan velilerdendir. Yunus Emre tasavvufta ve tasavvuf eğitiminde sevgiye ağırlık veren bir yol geliştirmiş, gerçeğe ulaşmada ana metot olarak sevgiyi kullanmış, bütün gerçeklerin temeli olarak da sevgiyi almıştır. Eğitim, insanlara bu sevginin öğretilmesidir. Evrende ki her şeyin, sevgi gücü ile nasıl oluştuğu, nasıl aktığı öğrenilerek, gerçek sevgiye ulaşma hedeflenmiş; eğitimin temel taşı sevgi oluşturmıştır. (Ergün, 2011, s. 345)

Yunus Emre Türk toplumunun İslam dini çevresindeki eğitimine yön vermeye çalışmış, bunu yaparken kuru bir nasihatçi olmaktan ziyade İslam tasavvufunu yaşayarak ve yaşatarak benimsetme gayretinde olmuştur. Eserlerinde ki bu gayret edebi bir sanata dönüşerek geçmişten günümüze intikal etmiştir. (Pekolcay, 1995, s. 399).

Sonuç

Yunus Emre ve tasavvufi görüşü beyitlerinde saklı kalmış, herkesçe farklı yorumlanan ama tek bir yola çıkan bir anlayışa sahiptir. Hayat bakışını etkileyen düşünce yapısı, halkı irşat etmeyle yükümlü eğitimci yönüyle Yunus Emre hem kendi döneminde hem de bizim çağımızda tasavvuf literatürüne kazandırılmasının yanı sıra eğitim dünyası için de bir bakış oluşturmaktadır.

Eğitim düşüncesini şekillendiren tasavvufi yönü çeşitli kaynaklar taranarak çok yönlü bir şekilde değerlendirilmiş, eğitimsel perspektifle de eğitimci kişiliği tanıtılmaya çalışılmıştır. Tasavvufi anlayışı ve mensup olduğu tarikatlar hakkında çeşitli görüşler olmasına rağmen tek bir anlayış herkesçe sabittir ki Yunus Emre döneminde ünlü ve sevilen bir sufi olmakla birlikte, Türk halkını beyitleriyle eğiten her kesimden insana mısralarıyla ulaşan hem gönül adamı hem de nitelikli bir eğitimcidir.

Tasavvufi anlayışını ve eğitimci görüşünü sevgi esaslı bir düşünceyle temellendiren Yunus Emre, tüm kapıların sevgiyle açılacağını, tüm kalplerin sevgiyle, aşkla fethedileceğini; hoş görü olmadan hiçbir eğitimsel ve tasavvufi bir kazanımın olmayacağı savunmuştur. Bu doğrultuda ele alınan değerlendirmeler tasavvufi ve eğitimsel kavramlarımızı şekillendirmiştir.

Eğitimsel açıdan baktığımızda karşımıza çıkan “hoşgörü ve sevgi” kavramları Yunus Emre’nin eğitimsel kimliğini karşımıza çıkarmaktadır. Sevgi ile gönül bağı kurarak hem bireyin aklına hem de kalbine hitap edileceğini, kâinatın yaratılış gayesinin sevgi olmasından dolayı her şeyde ve her yerde sevgi nazariyesiyle amel etmeyi temel bir anlayış olarak kabul etmektedir. Bunun için bu anlayışı eğitim sistemimize entegre ettiğimizde karşımıza çıkacak durumlar daha olumlu sonuçlar verecektir. Bu yaklaşımı ele alırken Yunus Emre’nin kullandığı eğitimsel yöntem ve tekniklerin kullanımı da son derece önemli durum teşkil edecektir. Çünkü eğitimsel perspektifini uygulamaya geçirdiğimiz düşünürün önem verdiği konular üzerinden gitmek, kalite ve verimi etkileyecek, sistemsel olarak güzel sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Bu amaçla çocuk eğitime de değinerek eğitim sisteminin el alt kademesi olan okul öncesi dönemden başlayarak Yunus Emre’nin eğitimsel görüşlerini en alttan en üste doğru uygulama açısından hayata geçirme gayretinde olunmuştur.

Makalede açıklamaya çalıştığımız tasavvufi ve eğitimci yönüyle Yunus Emre konumuz hem dini hem eğitimsel olarak farklı yaklaşım ve öneriler sunarak değişik açılımlar yapılmasını sağlamaktadır.

Notlar

(*) Dr.

Kaynaklar

- Alıçlı, S. (1966). Yunus Emre’de İnsanlık. *Türk Yurdu* , 117-120.
- Aydın, M. (1995). *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri: Yunus’tan Mesajlar*. (İ. Baştuğ, Dü.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Aydın, M. (1995). *Yunus Emre, Nasreddin Hoca ve Hacı Bektaş Veli Düşüncesinde Hoşgörü: Yunus Emre’nin Dünyası ve Hoşgörü*. (Ş. Özdemir, Dü.) Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Ayhan, H. (1982). *Eğitime Giriş ve İslamiyet’in Eğitime Getirdiği Değerler*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Coşan, M. E. (1995). *Yunus Emre ve Tasavvuf*. (M. Erkaya, Dü.) İstanbul: Seha Neşriyat.
- Çubukçu, İ. A. (1995). *Tasavvuf ve Sevgi*. İstanbul.
- Ergün, M. (2011). Tasavvuf Eğitimi ve Yunus Emre. X. *Uluslararası Yunus Emre Bilgi Şöleni*. Eskişehir.
- Fersahoğlu, Y. (2000). Din Eğitimi ve Öğretiminde Duygu Transferi. *MÜİF Dergisi* .
- Frager, R. (1997). *Essential Sufism*. (J. Fadiman, & R. Frager, Dü) San Francisco: Harper San Francisco.
- Gölpınarlı, A. (1965). *Risaletü-n Nüşhiye ve Divan*. (A. Gölpınarlı, Dü.) İstanbul.
- Gölpınarlı, A. (1961). *Yunus Emre ve Tasavvuf*. İstanbul: Remzi Kitabevi4.

- Hakkı, E. İ. (2011). *Marifetname*. (C. Durmuş, & K. Kara, Çev.) İstanbul: Erkam Yayınları.
- Kayıklık, H. (2011). *Tasavvuf Psikolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koç, E. (2003). Yunus Emre Düşüncesinde Aşk ve Eğitim. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* , 9 (26), 250.
- Küçük, S. (1995). Yunus Emre'ye Göre Bilgi. *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri* (s. 417). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Meydan, H. (2015). *Din Eğitiminde MANevi Boyut*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Ocak, A. Y. (1999). *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Sufilik: Kalenderiler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ocak, A. Y. (2016). *Türk Sufiliğine Bakışlar: Türkiye'de Kültürel İdeolojik Eğilimler ve Bir 13. - 14. Yüzyıl Türk Halk Sufisi Olarak Yunus Emre'nin Kimliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2016). *Türk Sufiliğine Bakışlar: Türkiye'de Yunus Emre Araştırmaları Üzerinde Genel Bir Değerlendirme ve Yunus Emre Problemi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oruç, C. (2010). Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* , 10 (3), 80.
- Özbay, H., & Tatçı, M. (1991). *Yunus Emre ile İlgili Makalelerden Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Pekolcay, N. (1995). *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri: Yunus Emre'de ki İlahi Aşkın Kaynağının Kişiliği ve Sanatının Oluşmasına Etkileri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tahralı, M. (1995). *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri: Yunus Emre'nin Şiirlerinde Tasavvufi Mefhumların Akisleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tatçı, M. (1998). *Yunus Emre Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tatçı, M. (1989). Yunus Emre'de Bilgi. *Milli Eğitim* (82).
- Topçu, N. (1966). Yunus Emre'de Vahdet-i Vücut. *Türk Yurdu* , 81,87.